

Σχόλιο στην μετάφραση Σκουτερόπουλου, στην συλλογή: **Mendelssohn, Kant, Hamann κ.α., «ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ», εκδ. Κριτική, Αθήνα 1989**

Αικ. Καλέρη

Χωρίο: *M. Mendelssohn, «Σχετικά με το ερώτημα «Τι σημαίνει διαφωτίζω;» σελ. 11, παρ. 4, στην μετάφραση του Ν. Σκουτερόπουλου υπάρχουν προβλήματα κατανόησης του νοήματος που οφείλονται όμως:*

α) στον τρόπο που επιλέγει να μεταφράσει κάποιους όρους και

β) στην λανθασμένη χρήση των προσωπικών αντωνυμιών «εκείνες», «αυτές» στην δεύτερη πρόταση:

«Η μόρφωση διαιρείται σε *καλλιέργεια* και *διαφωτισμό*. *Εκείνη*¹ φαίνεται να αναφέρεται πιο πολύ στην *πρακτική* όψη: Σε *καλωσύνη*², λεπτότητα και ομορφιά στα επιτηδεύματα, τις τέχνες και τα κοινωνικά ήθη (αντικειμενικώς), σε *ετοιμότητα*³, επιμέλεια και επιδεξιότητα σε εκείνες⁴, σε κλίσεις, παρορμήσεις και συνήθεια σε αυτές⁵ (υποκειμενικώς).»

Αρα πολύ πιο κατανοητά και γραμματικά και νοηματικά σωστά το χωρίο μεταφράζεται ως εξής:

«Η μόρφωση διαιρείται σε *καλλιέργεια* και *διαφωτισμό*. *Εκείνη* φαίνεται να αναφέρεται πιο πολύ στην *πρακτική* όψη: Σε **ποιότητα**, λεπτότητα και ομορφιά στις πρακτικές και τις καλές τέχνες και στα κοινωνικά ήθη (αντικειμενικώς), σε **τεχνική ικανότητα**, επιμέλεια και επιδεξιότητα στις πρώτες, σε κλίσεις, παρορμήσεις και συνήθεια σε ετούτα (υποκειμενικώς).»⁶

¹ Αναφέρεται στην πρώτη από τις δύο κατηγορίες, στις οποίες ο Μ. υποδιαιρεί την μόρφωση, δηλαδή στο «καλλιέργεια»

² Η μετάφραση «καλωσύνη» δεν δίνει ακριβές νόημα. Σωστότερη μετάφραση θα ήταν: «[...]. Σε **ποιότητα**, λεπτότητα και ομορφιά στα επιτηδεύματα [...]» Η γερμανική λέξη “Guete” σημαίνει τόσο την καλωσύνη ως διάθεση προς τον άλλον και στοιχείο του χαρακτήρα ενός ανθρώπου, όσο και την ‘καλωσύνη’ ενός **πράγματος**, δηλαδή την **ποιότητά του** (π.χ. «Guetezeichen» σημαίνει «σήμα ποιότητας» σε εμπορεύματα!). Αφού εδώ ρητά αναφέρεται στην **αντικειμενική** πλευρά των ανθρώπινων πρακτικών ενεργειών (στα επιτηδεύματα, τις τέχνες, τα κοινωνικά ήθη), δηλαδή αναφέρεται σε ό,τι προκύπτει από αυτές τις ενέργειες ως πράγμα ή γεγονός (π.χ. το **έργο** ενός τεχνίτη, ενός καλλιτέχνη, η **συμπεριφορά** ενός ανθρώπου προς τους άλλους), **δεν μπορεί να μιλάει για «καλωσύνη» αλλά για «ποιότητα».**

³ Καλλίτερα: «τεχνική ικανότητα» («Fertigkeit» σημαίνει στα συγκεκριμένα συμφραζόμενα «δεξιότητα», «τεχνική εξιν», «τεχνική ικανότητα», και δεν πρέπει να μεταφράζεται με βάση την ετυμολογία του από το «fertig» που σημαίνει «έτοιμος».)

⁴ Το «σε εκείνες» νοηματικά αναφέρεται στα «επιτηδεύματα και τις τέχνες». Γραμματικά, η αναφορά αυτή, με την αντωνυμία σε θηλυκό τύπο, δεν προκύπτει στο ελληνικό κείμενο. Αφού κάθε ένα από αυτά, στα οποία αναφέρεται η αντωνυμία, είναι στα ελληνικά διαφορετικού γένους («επιτηδεύματα»

και «τέχνες»), δεν είναι σαφής η αναφορά μέσω αντωνυμίας. Ορθότερα θα μπορούσε να αποδοθεί το «σε εκείνες» του γερμανικού κειμένου («in jenen») με την φράση «στα δύο πρώτα». Εναλλακτικά και πιο πιστά στο κείμενο προτείνω να χρησιμοποιήσουμε αντί της μετάφρασης «στα επιτηδεύματα και τις τέχνες» την εξ ίσου σωστή μετάφραση «στις πρακτικές και τις καλές τέχνες» και να διατηρήσουμε το «σε εκείνες» που αντιστοιχεί καλλίτερα με το πρωτότυπο. Ακόμη πιο σαφές και πιο οικείο στα ελληνικά είναι και πάλι αντί του «σε εκείνες» να πούμε «στις πρώτες», το οποίο και επιλέγω.

⁵ Το «σε αυτές» νοηματικά αναφέρεται στα «κοινωνικά ήθη», ως εκ τούτου ο θηλυκός τύπος στην ελληνική μετάφραση είναι εντελώς λανθασμένος και πρέπει να αντικατασταθεί με το «σε αυτά» ή «σε ετούτα». Επιλέγω το δεύτερο ως σαφέστερο.

⁶ Παραθέτω το γερμανικό πρωτότυπο:

«Bildung zerfaellt in *Kultur* und *Aufklaerung*. Jene scheint mehr auf das Praktische zu gehen: auf Guete, Feinheit und Schoenheit in Handwerken, Kuensten und Geselligkeitssitten (objektive); auf Fertigkeit, Fleiss und Geschicklichkeit in jenen, Neigungen, Triebe und Gewohnheit in diesen (subjektive).»

Στο:
Kant, Erhard, Hamann κ.α., Was ist Aufklaerung?, hrsg. v. E. Bahr, Stuttgart (reclam) 1971, σελ.4
